

УДК 347.97

Омельчук Любов Василівна –

*кандидат юридичних наук,
доцент кафедри кримінального процесу та криміналістики
Університету Державної Фіскальної Служби України*

Liubov V. Omelchuk –

*candidate of juridical sciences,
assistant professor of criminal procedure and forensic department,
University of the State Fiscal Service of Ukraine
(31 Universytetska Street, Irpin, 08200, Ukraine)*

Ковальова Діана Костянтинівна –

*здобувач вищої освіти другого
(магістерського) рівня
Університету Державної Фіскальної Служби України*

Diana K. Kovalova –

*seeker for Master's degree
University of the State Fiscal Service of Ukraine
(31 Universytetska Street, Irpin, 08200, Ukraine)*

Лазоришин Яна Тарасівна –

*здобувач вищої освіти другого
(магістерського) рівня
Університету ДФС України
Університету Державної Фіскальної Служби України*

Yana T. Lazoryshyn –

*seeker for Master's degree
University of the State Fiscal Service of Ukraine
(31 Universytetska Street, Irpin, 08200, Ukraine)*

Тлумачення та розуміння динаміки домашнього насильства

У статті розглянуто теоретичні основи формування правового механізму попередження домашнього насильства, надано та аргументовано висновки щодо того, що домашнє насильство – це згубне порушення прав людини, яке загрожує захисту та безпеці незліченної кількості осіб, а також здійснено детальний аналіз історичного зародження насильства в сім'ї як окремого суспільно негативного фактору.

Ключові слова: домашнє насильство, протидія та попередження домашнього насильства, насильство в сім'ї.

В статье рассмотрены теоретические основы формирования правового механизма предупреждения домашнего насилия, предоставляются аргументированные выводы о том, что домашнее насилие - это пагубное нарушение прав человека, которое грозит защите и безопасности бесчисленного количества лиц, а также осуществлен подробный анализ исторического зарождения насилия в семье как отдельного общественно негативного фактора.

Ключевые слова: домашнее насилие, противодействие и предупреждение домашнего насилия, насилие в семье.

L.V. Omelchuk, D.K. Kovalova, Ya.T. Lazoryshyn *The Interpretation and Understanding of the Dynamics of Domestic Violence*

The article deals with domestic violence as with a worldwide social problem. At the same time, this problem is complex, latent and controversial. The continued spread of gender-based violence is hurting the lives of women around the world every day. Finding its expression in many forms, from economic to psychological, violence crosses geographical, cultural and class boundaries. It is a pernicious violation of human rights that threatens the protection and security of countless women. The consequences of this violation have a detrimental effect on society and the world community as a whole. Millions of women are concerned about personal safety, harassment or exploitation. It is impossible to fully investigate the phenomenon of domestic violence and, therefore, to formulate an appropriate counteraction strategy, without taking into account the historical aspect and analysis of the origin of domestic violence as a separate social negative factor. A brief historical outline of significant contextual events makes it possible to reproduce the process of shaping domestic violence as a socially dangerous phenomenon and to analyze its social, legal and psychological nature more deeply. Domestic violence has existed throughout all the historical stages of humanity's formation. Even in early Roman society, a woman was considered the property of a man and therefore subject to his control. According to the provisions of early Roman law, a man could use physical force, divorce or deprive his wife of life for the offenses and crimes committed by her, if such degraded his honor or threatened his property rights. Aspects of family life were considered private issues and not as a subject to public review. Approved in the 15 century Catholic Church "Rules of Marriage" called on the husband to become a judge of his wife. He had to beat her with a stick to convince her to adhere to the generally accepted rules in society at the time and not to commit an offense. According to the "Rules of Marriage" the beatings served as a concern for the soul of the wife. The authors state, that the implementation of the principle of equal rights and opportunities for women and men is one of the important conditions for sustainable socio-economic development, positive changes in society and its well-being, the realization of human rights and self-realization of the individual, the key to effective solution of existing problems, as well as the European integration of Ukraine and implementation international commitments under major international human rights treaties, including the 2030 Sustainable Development Goals, endorsed by the UN General Assembly.

Keywords: *domestic violence, counteraction and prevention of domestic violence, family violence.*

Постановка проблеми. Насильство в сім'ї – соціальна проблема світового масштабу. У той самий час ця проблема є складною, латентною та суперечливою. Триваюче поширення насильства за ознакою статі завдає шкоди життю жінок у всьому світі кожного дня. Знаходячи свій вияв у безлічі форм, від економічного до психологічного характеру, насильство перетинає всі географічні, культурні та класові кордони. Це згубне порушення прав людини, яке загрожує захисту та безпеці незліченної кількості жінок. Наслідки даного порушення чинять згубний вплив на суспільство та світове співтовариство в цілому. Мільйони жінок непокояться за особисту безпеку, піддаються переслідуванням або експлуатації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання домашнього насильства вивчалось низкою зарубіжних авторів: А. Робертс, Д. Доджл, М. Росс та ін.

Невирішені раніше проблеми. Неможливо повноцінно дослідити явище

домашнього насильства, а, отже, і сформувати відповідну стратегію протидії, без урахування історичного аспекту та аналізу зародження насильства в сім'ї як окремого суспільно негативного фактору. Короткий історичний обрис значимих контекстуальних подій дає змогу відтворити процес формування домашнього насильства як суспільно-небезпечного явища та більш глибоко проаналізувати його соціальну, правову та психологічну природу.

Мета. Дослідити теоретичні основи формування правового механізму попередження домашнього насильства, проаналізувати поточну динаміку домашнього насильства на національному та міжнародному рівнях.

Виклад основного матеріалу. Домашнє насильство існувало протягом усіх історичних етапів формування людства. Ще за часів раннього римського суспільства жінка вважалася власністю чоловіка і тому підлягала його контролю. Згідно положень раннього римського законодавства, чоловік міг застосовувати

фізичну силу, розлучатися або позбавляти свою дружину життя за правопорушення та злочини, скоєні нею, якщо такі принижували його честь або загрожували його майновим правам. Аспекти сімейного життя вважалися приватними питаннями і не підлягали публічному огляду. Затверджені у 15 ст. католицькою церквою «Правила шлюбу» закликали чоловіка стати суддею своєї дружини. Він повинен був бити її палицею аби переконати дотримуватися загальноновизнаних у тодішньому суспільстві правил та не вчиняти правопорушення. Згідно з «Правилами шлюбу» побиття слугували турботою про душу дружини.

Диспозиції норм звичаєвого права Англії наділяли чоловіка правом бити свою дружину в інтересах збереження сімейної дисципліни. Законодавчий термін «Rule of Thumb» – «Правило великого пальця» (сучасними мовознавцями тлумачиться як «емпіричне правило», втім, у даному випадку означає доктринальне положення; первісний сенс втрачено), що зустрічається у звичаєвому праві, надає чоловіку право бити дружину до тих пір, поки він використовує для цього палицю, що за своїм розміром не більша від розміру його пальця, тобто, побиття могло продовжуватися невизначений період часу, якщо розмір інструменту побиття сягав законодавчої норми. Жінки не були єдиними жертвами домашнього насильства. У 18 ст. у Франції побутувало врегульоване нормативним актом правило, що, якщо побиття чоловіка жінкою стало публічним, останній був змушений носити принизливий одяг і їздити верхом на ослі.

Англійське право чинило істотний вплив на рішення колоніальних судів за часів ранньої Америки. Пуритани відкрито заборонили насильство в сім'ї. Однак, в законах були відсутні суворі покарання, а необхідність застосування принципу примусовості покарання у багатьох правознавців викликала сумніви. Лише у 1870-х рр. перші штати виступили за ініціативу викоринити насильство в сім'ї та підтримали заборону фізичних розправ у сім'ї на законодавчому рівні. Ці закони помірковано застосовувалися до початку феміністичного руху у 1960-х рр.; відтоді свідомі жінки почали доводити до відома засобів масової інформації проблему домашнього насильства. До початку

1980-х років більшість держав прийняли законодавство щодо домашнього насильства.

Загальновідомо, що в основі домашнього насильства знаходиться гендерний аспект. Помилково застосовувати термін «гендерне насильство» виключно як насильство щодо жінок, але потрібно враховувати, що переважна більшість випадків насильства вчиняється саме щодо жінок. Насильство щодо жінок, вчинене за ознакою статі, є проявом (актом) гендерного насильства. Саме тому, цілком виправданою є увага міжнародної спільноти до протидії цьому явищу. Більш того, масштаби цього явища, стали підставою розглядати насильство щодо жінок як одну з форм дискримінації, що обмежує можливості жінок в користуванні правами і свободами на основі рівності з чоловіками.

Дійсно, «насильство щодо жінок є проявом нерівного співвідношення сил між жінками і чоловіками, що історично склалося і привело до домінування над жінками та дискримінації щодо жінок з боку чоловіків, а також перешкоджає всебічному поліпшенню становища жінок, і що насильство щодо жінок є одним з основоположних соціальних механізмів, за допомогою якого жінок змушують займати підпорядковане становище у порівнянні з чоловіками» [2].

Проблема домашнього та гендерного насильства і на сьогодні залишається гострою в Україні. Ця проблема ускладнюється ще й наявністю збройних конфліктів у східних регіонах держави, адже в таких ситуаціях завжди зростає кількість випадків сексуального насильства, включаючи звалтування. Крім того, оскільки гуманітарна ситуація в областях східної України продовжує погіршуватися, випадки гендерного насильства лише зростатимуть – як в регіонах, де відбувається конфлікт, так і на решті території України. Останнє також може бути викликано процесом ротації учасників АТО при поверненні їх додому, оскільки вони потребують професійної психологічної допомоги для подолання агресії, обумовленої військовими діями [3].

Негласна відмова від політики злочинного замовчування проблеми домашнього насильства стає релевантним допоміжним інструментом у боротьбі з даним злочинним явищем, втім відсутність скоординованих взаємодій та

технологій протидії домашньому насильству негативно позначається на статистичних даних.

Необхідність боротьби з домашнім насильством обумовлена створенням ефективного механізму захисту прав в усіх напрямках. Технології боротьби з домашнім насильством передбачають різноманітні рівні методології: діагностику, попередження, профілактику, захист. Комплексний підхід у виборі та, відповідно, застосуванні певних методики, заходів і стратегій попередження насильства в сім'ї відіграє вирішальну роль у процесі досягнення ефективного результату. Втім, неможливо переоцінити роль причин виникнення насильства, зокрема – домашнього насильства, у контексті формування ефективної протидії домашньому насильству. Визначення класичних детермінант та психологічної природи насильства істотно впливає на формування правильного розуміння даного суспільно-небезпечного явища.

Існують численні теорії з приводу того, чому одні люди зловживають свободою та безпекою інших. Більшість із таких теорій орієнтуються на чоловіка як на насильника, оскільки співвідношення чоловіків-насильників до жінок-насильниць – десять до одного.

Сучасні вчені схильні ідентифікувати зловмисника як тирана. Вчені нараховують наступні теорії впливу на розвиток насильницьких рис характеру та неадекватної поведінки тирана-члена сім'ї: сімейної дисфункції (сімейного неблагополуччя, розпаду сім'ї), неадекватних навичок спілкування, провокації з боку жінок, стресу, наркотичної залежності, відсутності духовності, економічних труднощів.

Дослідження вчених підкреслюють, що ці теорії можуть бути пов'язані з домашнім насильством, і, навіть, мати опосередкований вплив, але вони не є першопричинами. Видалення перерахованих факторів не припинить домашнє насильство. Йдеться про те, що насильник вмотивовує свою поведінку тим, що насильство є ефективним засобом здобуття контролю та його утримання над потенційною жертвою. Сімейні тирані дуже рідко підлягають суспільному осуду навіть якщо їх насильницька поведінка відома широкому колу людей. Насильниками можуть бути вихідці з будь-якої групи, вони можуть мати різний профіль.

Психологічні детермінанти відіграють вирішальний вплив у випадку вивчення особистості злочинця. Зазвичай, типовий чоловік-насильник об'єктивує жінок. Він не розглядає жінок як людей та не поважає жінку. Він бачить жінок як власні або сексуальні предмети. Насильник зазвичай має низьку самооцінку і відчуває себе безсилим і неефективним у суспільстві. Він може здаватися успішним, але його справжній психологічний стан є неадекватним. Зловмисник знаходить виправдання в інших причинах, але уникає відповідальності за свою тиранічну поведінку.

Серед причин, чому насильник вдається до жорстокості із членами власної сім'ї зазвичай трапляються такі: стресова ситуація, провокаційна поведінка жертви, емоційна нестабільність насильника тощо.

Важливим аспектом є вживання насильником алкоголю чи психотропних речовин. Існує тенденція, що потенційний тиран у сімейному колі – це доволі позитивний член суспільства між нападами насильства. Ще однією вагомою причиною є відсутність авторитету в суспільстві чи професійному середовищі, професійні поразки, нестача контролю чи владних повноважень у кар'єрному зростанні чи міжособистісних взаємодіях, що може мати насильницький вияв та зловживання контролем у сім'ї.

Серед населення України кількість жінок на вісім відсотків перевищує кількість чоловіків (53,9% – жінок та 46,1 – чоловіки з 46 465,7 тис. осіб станом на 2007 р.), що породжує серйозні демографічні проблеми, які є підґрунтям для гендерної нерівності, як у бік жінок, так і чоловіків. У 2015 році Україна зайняла 67 місце серед 145 країн згідно з Глобальним звітом про стан гендерної рівності у світі за індикаторами «гендерне співвідношення серед депутатів Верховної Ради України та депутатів місцевих органів влади», «співвідношення середнього рівня заробітної плати жінок та середнього рівня заробітної плати чоловіків». Зокрема, частка жінок у Верховній Раді України VIII скликання становить 12%, що є несуттєвим збільшенням порівняно із попередніми скликаннями. У 2015 р. у 5 міністерствах з 17 (Мінмолодьспорт, Міноборони, Міненерго, Мінрегіонбуд, Мінкультури) на посадах у вищому керівництві не було жінок. Лише одну з 25 обласних

держадміністрацій та м. Київ очолює жінка. В 14 обласних адміністраціях жодної жінки немає на посадах заступника голови. Загалом лише 16% цих посад займають жінки. За даними місцевих виборів 2015 року, у 22 обласних радах жінки становили 15%, у міських радах – 18,1% (при існуванні законодавчої норми щодо не менше ніж 30% представленості у місцевих радах не до представленості статі). Тридцяти відсоткову норму, передбачену законодавством, було забезпечено лише в одній міській раді, не забезпечено – у жодній із обласних рад.

Згідно з інформацією Державної служби статистики України, розмір середньомісячної заробітної плати жінок є на 26% нижчим, ніж у чоловіків. Жінки контролюють лише 5–10% економічних ресурсів. У приватному бізнесі жінки володіють 30% малих, 12,7% середніх і лише 13% великих підприємств. Чимало професій та посад є недоступними для жінок в силу існування патерналістського законодавства. Наприкінці 2017 року Міністерство охорони здоров'я України відмінило заборонний список на 450 професій для жінок, розширивши їх спроможності на ринку праці. Різниця в очікуваній тривалості життя жінок і чоловіків складає більше 10 років на користь перших, що визначається не стільки біологічними факторами, які складають 2-3 роки, а соціальними і створюють суттєві демографічні проблеми в країні та є показником низької якості життя. Безкоштовність та доступність медицини давно вже є проблемою. Зростає вартість і пологів, яка б'є не лише по сім'ях, але, перш за все, по жінках. У державному пологовому будинку вона складає близько 17 тис. грн., а в приватному – більше 40 тис. Моніторинг ЗМІ та рекламної продукції свідчить, що медійний та рекламний простір переповнені сексистськими та гендерно дискримінаційними образами, що порушує права людини й призводить до відтворення та поглиблення негативних гендерних стереотипів. Сексизм у ЗМІ підсилює існування таких проблем як сексуальна експлуатація, торгівля людьми та дискримінація жінок у сфері праці. Існують «приховані» (зміст навчальних предметів, його відображення в навчально-методичній літературі, стиль викладання; упередженість в оцінюванні навчальних результатів) та «відкриті» (окремі програми/блоки для хлопців та дівчат;

мовленнєвий/мовний сексизм) елементи гендерної дискримінації. У 2014 р. Міністерство освіти і науки звернуло увагу на стереотипи щодо жінок у шкільних підручниках. У 2016 р. розпочалася робота зі здійснення їх гендерної експертизи. Недосконала гендерна статистика не дозволяє провести моніторинг рівності у доступі до освіти. Серйозною проблемою є гендерне насильство, яке дорого коштує суспільству.

Насильство щодо жінок визнається одним із головних порушень прав людини. Декларація ООН щодо викорінення насильства проти жінок (1993) проголошує, що «насильство щодо жінок виступає одночасно наслідком гендерної нерівності та бар'єром на шляху досягнення гендерної рівності, впливаючи на всіх жінок у суспільстві».

Пекинська платформа дій, що була ухвалена на 4-ій Всесвітній конференції зі становища жінок (1995), не лише закликала до викорінення всіх форм насильства проти жінок, але й запропонувала більш конкретні рекомендації щодо розвитку досліджень, збору даних та забезпечення співставної статистичної інформації щодо поширення різних форм насильства, в тому числі, домашнього. Окрема увага була приділена необхідності вивчення причин, природи та наслідків насильства щодо жінок, досліджень ефективності політичних рішень, покликаних протидіяти та запобігати цьому явищу, а також – якнайширшому висвітленню результатів подібних досліджень.

Насильство щодо жінок виступає одним з головних порушень прав людини, причини якого пов'язані з нерівним розподілом ресурсів та повноважень між жінками та чоловіками. Окрім безпосередньої шкоди для здоров'я та добробуту постраждалих, насильство має вагомий суспільний наслідок, які вимірюються грошовими, трудовими та нематеріальними втратами, виявляються у формі поточних, довготривалих або відкладених ефектів. Економічні втрати внаслідок насильства щодо жінок розподіляються між різними представниками суспільства, включаючи самих потерпілих, членів їхніх сімей та кривдників, роботодавців, які несуть збитки внаслідок непрацездатності працівників, державні та громадські організації, які надають послуги жертвам, страхові фонди та бюджети різного рівня, платників податків та економіку країни загалом. Непрямі витрати

пов'язані з психологічними наслідками насильства, які можуть призводити до стресових розладів, впливати на дітей, які стали свідками подібних випадків, ускладнювати сімейні стосунки та погіршувати якість життя постраждалих, що наразі складно оцінити економічним еквівалентом.

Економічна оцінка наслідків насильства щодо жінок ускладнюється високою латентністю (прихованим характером) злочинів, оскільки незначна частина постраждалих звертається по сторонню допомогу, побоюючись можливого суспільного осуду, звинувачень у провокативній поведінці або відплати від кривдника. Низький рівень довіри населення до правоохоронних органів призводить до неповного обліку випадків насильства, а брак спеціалізованих послуг для жертв — до низького рівня звернень за підтримкою. Оскільки офіційні дані не відображають справжні масштаби насильства щодо жінок, економічні оцінки ґрунтуються на двох варіантах розрахунків:

1) «типовий» сценарій, що побудовано за даними офіційної статистики правопорушень Національної поліції;

2) сценарій «повного охоплення», що представляє результати моделювання з урахуванням рівня поширеності насильства та особливостей звернення постраждалих по допомогу.

З метою визначення обсягів та структури особистих витрат жінок, які пережили фізичне та сексуальне насильство, було проведено спеціальне опитування жертв у різних регіонах.

З урахуванням прихованого характеру, економічні втрати, які несе українське суспільство внаслідок насильства щодо жінок, сягають до \$208 млн на рік (0,23% ВВП країни в 2015 р.). При цьому модельні розрахунки майже в 20 разів перевищують економічний еквівалент вартості облікованих випадків насильства (відповідно \$10,8 млн). Після екстраполяції даних соціологічних опитувань з питань гендерно зумовленого насильства на все населення країни ймовірна кількість жінок віком 15-49 років, які пережили фізичне та сексуальне насильство протягом року, зростає до 1,1 млн осіб.

Незважаючи на значний обсяг коштів, які суспільство втрачає внаслідок насильства щодо жінок, за „ціною“ цих наслідків Україна значно

поступається європейським державам. За результатами дослідження Європейського інституту гендерної рівності в 2014 р., наслідки насильства щодо жінок у Великобританії становили до 28 млрд євро на рік, а при екстраполяції цих даних на всі країни Європейського Союзу — майже 226 млрд євро. Подібні відмінності в оцінках зумовлені не лише досконалішою системою збору даних про ГЗН, а й більш широким спектром послуг, які надаються постраждалим від насильства (спеціалізовані притулки, комплексні програми захисту, житлова підтримка та соціальні виплати особам, які зазнали домашнього насильства).

В Україні ж через системний брак притулків та спеціалізованих послуг для постраждалих від насильства основна частина витрат, що зумовлені насильством щодо жінок, лягає на плечі самих постраждалих. За результатами моделювання, в масштабах країни сукупні особисті витрати жертв насильства та їх домогосподарств можуть сягати до \$190 млн на рік (більше 90% сукупних економічних витрат суспільства). Хоча розмір виплат „із кишені“ жертв визначається тяжкістю отриманих тілесних ушкоджень, в середньому українські жінки витрачають близько \$200 (більше 5 тис. грн) на подолання наслідків насильства; ці кошти помітно перевищують розмір середньої заробітної плати жінок. Подібні витрати можуть включати: оплату медичних послуг та обстежень, придбання ліків і медичних препаратів, витрати на переїзд на нове місце проживання, оренду окремого помешкання та облаштування „нового життя“, вартість юридичних консультацій, сплату адміністративних зборів, консультації психологів для дорослих та дітей, які були свідками насильства. Привертає увагу й підвищена вразливість малозабезпечених та незайнятих жінок, оскільки розмір витрат на подолання наслідків насильства визначається не стільки потребою у певних послугах, скільки наявністю в потерпілих необхідних грошових ресурсів.

Сумарна вартість втраченого макроекономічного продукту внаслідок насильства щодо жінок в Україні становила до \$3,7 млн в 2015 р., при цьому втрати в \$1,5 млн були зумовлені передчасними смертями жінок працездатного віку. Крім необоротних втрат населення, значний вплив на економіку

справляють і ті трудові втрати, що пов'язані з травматизмом та хворобами внаслідок насильства. Зокрема, через наслідки тимчасової непрацездатності жертв домашнього насильства економіка втрачає до 103,5 тис. робочих днів на рік. Більш того, майже дві третини постраждалих наголошують на зниженій працездатності внаслідок емоційного потрясіння, в результаті якої вони не спроможні виконувати звичні домашні справи та потребують сторонньої допомоги.

Вартість надання послуг, що пов'язані з реагуванням на факти насильства та наданням допомоги потерпілим, сягала до \$14,1 млн в 2015 р. При цьому основна частина витрат спрямовується на діяльність правоохоронних органів та притягнення до відповідальності кривдників. На витрати ж, пов'язані з безпосереднім наданням послуг постраждалим від насильства, спрямовується значно менше коштів. Це зумовлено низьким рівнем фінансування системи охорони здоров'я та соціальної допомоги, скороченням штату фахівців, які задіяні до надання послуг, та їхньою низькою заробітною платою. Хоча міжнародні дослідження доводять, що вкладення \$1 в превентивні заходи призводить до економії \$5-\$20 майбутніх видатків на надання послуг потерпілим, в Україні на фінансування цільових заходів із попередження домашнього насильства місцевими бюджетами було витрачено лише \$25,6 тис. Це підтверджує залишковий принцип фінансування політики протидії насильству щодо жінок та загальний брак уваги до питань гендерної рівності.

Насильство щодо жінок спричиняє значні втрати як для його жертв, так і для економіки

загалом. Уперше економічні наслідки цього явища спробували оцінити в Австралії у 1988 р. На основі інтерв'ю двох десятків жінок та поширення цих даних на все населення вчені встановили, що втрати від насильства проти жінок можуть сягати 108 млн австралійських доларів на рік. За пізнішими підрахунками інституцій ООН, щорічні втрати від насильства щодо жінок становлять близько 2% світового ВВП. У центрі даної частини дослідження — втрати макроекономічних результатів від насильства щодо жінок (lost economic output). Зазвичай до таких втрат відносять економічний еквівалент необоротних втрат внаслідок смертності, економічні втрати через тимчасову та стійку втрату працездатності, втрату роботи, а також зменшення продуктивності на робочому місці. У більшості робіт з цієї тематики оцінюються втрати від фізичних ушкоджень та смерті жертв, тоді як у деяких також враховано втрати від нервових розладів та порушень ментального здоров'я.

Висновки. Упровадження принципу рівних прав та можливостей жінок і чоловіків є однією з важливих умов сталого соціально-економічного розвитку, позитивних змін у суспільстві та його благополуччя, реалізації прав людини та самореалізації особистості, запорукою ефективного розв'язання наявних проблем, а також європейської інтеграції України та виконання міжнародних зобов'язань згідно з основними міжнародними договорами у сфері захисту прав людини, у тому числі Цілей Сталого Розвитку до 2030 року, затверджених Генеральною Асамблеєю ООН.

Список використаних джерел:

1. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. – 4-ге вид., переробл. та доповн. – К. : Юридична думка, 2007. – 1184 с.
2. Ведерников Н. Т. Личность преступника как элемент криминалистической характеристики преступлений / Н. Т. Ведерников // Криминалистическая характеристика преступлений. – М., 1984 – С. 74-78.
3. Правові та кримінологічні засади запобігання насильству в сім'ї : навч. посіб. / за заг. ред. О. М. Джужі, І. В. Опришка, О. Г. Кулика. – К. : Національна академія внутрішніх справ України, 2005. – 124 с.
4. Ткаченко І. М. Теоретико-кримінологічна характеристика факторів, що обумовлюють насильство в сім'ї / І. М. Ткаченко // Наук. вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція. – 2013. – № 6-1, Том 1. – С. 80-83.

5. Офіційний веб-сайт Міністерства соціальної політики [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.msp.gov.ua/>.

References:

1. Naukovo-praktychnyi komentar Kryminalnogo kodeksu Ukrainy / za red. M. I. Melnyka, M. I. Khavroniuka. – 4-te vyd., pererobl. ta dopovn. – K. : Yurydychna dumka, 2007. – 1184 p.
2. N. T. Vedernykov, Lychnost prestupnyka kak element krmyynalystycheskoi kharakterystyky prestuplenyi / N. T. Vedernykov // Krymynalystycheskaia kharakterystyka prestuplenyi. – M., 1984 – Pp. 74-78.
3. Pravovi ta kryminolohichni zasady zapobihannia nasylstvu v sim'i : navch. posib. / za zah. red. O. M. Dzhuzhi, I. V. Opryshka, O. H. Kulyka. – K. : Natsionalna akademiia vnutrishnikh sprav Ukrainy, 2005. – 124 p.
4. I. M. Tkachenko, Teoretyko-kryminolohichna kharakterystyka faktoriv, shcho obumovliuiut nasylstvo v sim'i / I. M. Tkachenko // Nauk. visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Ser.: Yurysprudentsiia. – 2013. – No. 6-1, Tom 1. – Pp. 80-83.
5. Ofitsiyni veb-sait Ministerstva sotsialnoi polityky [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <https://www.msp.gov.ua/>.